

אירועים מהווי הפלי"ם

נכתב ע"י אברהם מאיר (מאירקה)

אנשי הפלי"ם, רובם ככולם, זכו לחוויות אין ספור, במיוחד בזכות הפעילות המיוחדת, בה עסקו. אך אולי גם בזכות אותו צירוף מופלא של מחתרת ימית. תהיה אשר תהיה הסיבה, בזמן הקורסים שהתנהלו בשדות ים, זכינו להמון תשומת לב והיינו מבוקשים. הגיעו אלינו מבקרים מכל פזורי הפלמ"ח, ובערבי שבת, שעה ששרנו כשברקע מזמזם הפרימוס, כשהקפה מתבשל והשירה מרקיעה שחקים, קרקרו סביב נערות ארץ ישראליות חמודות שאין דומה להן כיום (שנת 2007). היו אלה תחושות של התעלות, של השתלבות ושייכות. אך מלבד כל שהוזכר מקודם, היו מדי פעם גם חוויות מפולפלות יותר שהסתיימו אמנם בטוב, אם כי השאירו טעם מריר מעט. כמה מאלה אביא בהמשך.

פוזת

את **פוזת** (חיים פוזננסקי ז"ל) פגשתי שלוש או ארבע פעמים, ובמעט הזמן ששהינו במחיצה אחת, לא היתה כל אפשרות להתעלם מהעוצמה והמתח שהקרינה אישיותו. הבחור היה קטן קומה, שער בהיר כעין הקש, מוצק, וסביבו מעין הילה שהשרתה על הסובבים אי נוחות. תוך כדי היותי בקיסריה, נשלחנו שלושה : פוזת, צפירקה (צפירה) ואנוכי לסיור מיוחד בחיפה. מישהו במפקדת הפלי"ם שקל את האפשרות לערוך פשיטת פתע על מפקדת הלגיון הערבי שהייתה ממוקמת בהצטלבות רחובות מסוימת בצפון העיר. הגענו לאתר בשעות אחר הצהריים וידענו שזמננו מוגבל בשל העוצר שהוטל על העיר ע"י הבריטים. המשימה הייתה לתור את המקום ואת סביבתו, לעמוד על האפשרות של פריצה פנימה, ובמיוחד לברר איזה כוחות חמושים מוחזקים במתחם שהיה סגור מכל צדדיו ע"י שער מתכת אטום וגדרות תיל צפופות. צפירקה ואנוכי טיילנו כזוג נאהבים, סובבנו את קרן הרחובות, והיה ברור שהכניסה דרך השער תהיה אפשרית אך ורק ע"י תרמית כלשהי. לא נראה לנו כהגיוני כל מעשה של פריצה דרך הגדרות. **פוזת** לא השתכנע, והזמן לחץ, כי שעת העוצר התקרבה והיינו די לחוצים, כי הבחור ביקש לערוך בדיקה נוספת. הוא איתר פינה מוצנעת בגדר, העמיד אותנו באבטחה, וזחל פנימה. באיזור החדירה היתה ערמה ענקית של זבל שלא פונה, כנראה זמן רב. הסירחון היה בלתי נסבל, אך הבחור לא נרתע. הוא שהה שם בתצפית ממושכת, למד את הנעשה ברחבי החצר, ויצא כשסירחון עז נודף ממנו. צפירות העוצר נשמעו ברקע, צפירקה ואנוכי נמלטנו לפנסיון קטן בקרבת מקום, ואילו פוזת, מפיץ הריחות, הלך לדרכו כאילו דבר לא קרה.

פוזת קדם לי בפיקוד על מחלקת המטה בקיבוץ מעברות. באחד הימים, הגיע כדי לברר האם נתקלתי בקושי כלשהו ואני זקוק לעזרתו. לרוע המזל, ביקורו התרחש בערב שקדם לפריצת הבריטים לקיבוץ, ביום שכונה לאחר מכן "**השבת השחורה**". נעצרנו ונאספנו במעין מכלאה של קונצרטינות ובמרכזת פוזת, שנראה מתוח והזכיר אריה שנלכד. סביבנו חיילים בריטים צעירים עם רובים דרוכים והמתח רב. אחד החיילים עשה תנועה תוקפנית כלשהי ו**פוזת** התרומם על רגליו מוכן לדלג מעל הקונצרטינות ולהתנפל על החייל. המתח היה עצום, נהגתי כמו פוזת, למרות שהסיכויים שלנו היו אפסיים. קצין שראה את המתרחש, התקרב, הרחיק במקצת את החייל וכולנו נשמנו לרווחה.

בפעם האחרונה ראיתי את פוזת בקבוצת הפקודות שנערכה לקראת ההתקפה על נבי סמואל, בהרי ירושלים. השתתפתי שם כמפקד יחידת המשוריינים שהייתה אמורה לשמש תגבורת. גם במקרה הזה זכור לי המתח בו היה שרוי, ואולי גם התלהמות יתר. האיש המיוחד הזה נהרג באותה פעולה. לימים סופר לי שהייתה בליבו שנהא רבה לערבים, מאחר ואלה רצחו את אחותו.

נסיגה לאחר ההתקפה על סידנא עלי

לאחר ההתקפה על סידנא עלי הסתלקנו רגלית מהאיזור. בדרך הטמנו את הנשק בסליק כלשהו באחד הישובים הקרובים, ולאחר מכן ניצלנו את שעות החושך כדי להתפזר. משה ליפסון ואנוכי הגענו לרעננה, נכנסנו אל בית הוריו, התרחצנו, אכלנו דבר מה וכבר הגיע השחר. החלטנו להסתלק שמא יערכו חיפושים וניתפס בבית ההורים. הקפדנו לנקות מעט את הנעלים שהיו מלאות בוך, חבשנו כובעי "טמבל" ויצאנו בנפרד, עם טוריות על השכם.

נעמדנו בתור לאוטובוסים שונים ותוך כדי המתנה ראינו כלי רכב של הצבא הבריטי מתקרבים אל מרכז המושבה. זו הייתה בקורת פתע של יחידת "כלניות" בעלי הכומות האדומות. אלה הסתובבו סביב הממתינים לאוטובוס ובחנו כל אדם בחשדנות. אחד מהם התנפל עלי במפתיע ערך בדיקה ידנית שמא אני נושא נשק, ולאחר מכן ניסה לדעת מי אני ולאן פני מועדות. העמדתי פני עובד שיוצא השכם בבוקר אל עמל יומו. לא התאמצתי במיוחד כדי להבין את שאלותיו, וכנראה שהתייאש ועזב אותי לנפשי. נסעתי הביתה לשני ימי חופשה.

מכת המנדבושקס

באחד משני הקורסים הגיעו חניכים חדשים, ואלה היו דן בן אמוץ וחברו מתניה – הפסל. השנים ברחו מהצי הבריטי. שני אלה, או אולי אחרים, הביאו עלינו צרה צרורה: נדבקנו באותה צרה המכונה בשפת העם "מנדבושקס" או כינמת ערווה. זה היה סיט. התגרדנו עד זוב דם, התביישנו, ולמרבה הצער היינו חסרי ניסיון ולא ידענו כיצד ניתן לטפל במכה האיומה. אחד החכמים הציע שנגלח את כל איזור אברי המין. מיהרנו לעשות כך אך היו בעיות "טכניות", כי איש מאיתנו לא היה מסוגל לגלח בעצמו את אחוריו ואילו חבריו נגעלו מהתופעה ונרתעו מלסייע. המצוקה הייתה רבה: ישבנים ואברי מין חשופים וכל אחד מחפש פתרון לחלקים המרוחקים שנותרו מכוסים בפלומה שעירה שטרם טופלה.

שלושה מאיתנו ואני בתוכם החליטו שיש להקריב עצמם למען הכלל. נרתמנו למלאכה הבזויה, ובמשך שעות גילחנו ישבנים שעירים. זאת, עד שכולם היו בטוחים שהטיפול אמנם הצליח ולבטח יעזור. זו הייתה טעותם של תמימים: הגירוד הבלתי נסבל נמשך. הפתרון הגיע ממקום בלתי צפוי: מוקה לימון שמע את אשר אירע והביא לקיסריה משחה כלשהי, וזו אמנם פתרה את הבעיה. אזכיר למי שאינו יודע שגילוח אותם האיזורים אינו מחסל לחלוטין את צמיחת השיער וכשזו החלה מחדש, זכינו למנה נוספת של גירוד בלתי נסבל.

התמוטטות אוהלים בסערה

ליל סערה עם ברקים וגשם זלעפות. אנשי הבסיס מכורבלים במיטות, בתוך האוהלים, אחרי יום עמוס לעייפה של פעילויות. עוצמת הרעמים אינה מניחה לישון, אך העייפות חזקה הרבה יותר והמחנה שקוע בשינה עמוקה. לפתע, רעם חזק מעיר אותי, ואני מנסה להציץ אל חברי האחרים באוהל. איש אינו מראה סימן ששנתו הופרעה. אני מושך את השמיכה מעל הראש ומבקש להירדם מחדש ואז זה קורה: משב רוח חזק ממוטט את עמוד התווך של האוהל, והיריעות צונחות ומכסות את הישנים. איש אינו משמיע קול. גרשון קרלינסקי ממלמל דבר מה, ורק ע"י כך מתברר שהרעם בכל זאת העיר את מישהו. גשם זלעפות מכה ביד המחוספס שמכסה את הישנים, ואני לא מצליח לפענח את מלמולי יד ידי. אני חוזר ושואל האם כדאי לקום ולשקם את האוהל, אך גרשון מסרב להתייחס. עטפתי את עצמי, טמנתי את הראש מתחת לשמיכה ונרדמתי. לא שמעתי יותר את אשר מתחולל סביב. בבוקר, מזג האוויר נרגע ואנחנו העמדנו את האוהל מחדש על כל חלקיו.

שעור במפרשים

במקום אחר סיפרתי שהדרכתי בקורס מפקדי סירות מס' 6, ובשלביו האחרונים, שעה שהחניכים היו כבר מורגלים בהפלגות ובשליטה בסירות, **הפלגנו דרומה**, למרחקים. ההפלגה הייתה אמורה להימשך כיומיים. היציאה וההפלגה, בפרק הזמן הראשון, התנהלו כסדרם, ודומני שהגענו מול חופי תל אביב. ואז הפתעה: הרוח פסקה לחלוטין או כפי שנהגו לכנות זאת בשפת הימאים: "שטיל". החלטתי להמתין במקום עד התחדשות הרוח. הורדנו מפרשים והאנשים נחו. רובם נרדמו ואילו אני, הייתי מנומנם, אך לא הרשיתי לעצמי להירדם. שמרתי, תוך המתנה, לבאות. אינני יודע כמה זמן שהינו במקום, אך לפתע החלה טלטה עזה. החניכים התעוררו כולם והחלו מקיאים מעבר לדופן, ורק אני נותרתי תקוע ללא כל עזרה, ומנסה בכל כוחותי להרים לפחות מפרש אחד. כשהצלחתי, הסירה התייצבה במקצת, חניכים אחדים הספיקו להתאושש והצטרפו אלי. במאמץ מאוחד הרמנו את כל המפרשים. מיד, פנינו צפונה אל הבסיס, כי חווינו די הצורך בשביל הפלגה אחת.

ליל הורדה – ברל כצנלסון

באחד הערבים כל חניכי קורס 5 והמדריכים הוסעו לקיבוץ שפיים. בלילה, לאחר חצות, הוזעקנו אל החוף. התארגנו בקבוצות קטנות, קבלנו סירות ויצאנו לקראת אונית מעפילים שהופיעה מהחשיכה והתחלנו בהשטת המעפילים אל החוף. זו הייתה האוניה "ברל כצנלסון" (דימיטריוס) שהפליגה מיוון והביאה עמה כ- 200 עולים. כשכבר עמדנו לסיים הודיעו לנו שכלי שיט בריטי מתקרב. הסירות נצטוו להסתלק מהר ככל שניתן. היינו שלושה בסירה: מוישה ליפסון, בחור נוסף ואנוכי. זו הייתה סירה שהזכירה סירות דיג ערביות, ואיתה הצלחנו להתרחק מעט צפונה ממקום ההורדה. אך בשל העדר רוח לא הרחקנו די הצורך. סירת מנוע יצאה מהאוניה הבריטית והיה ברור שהיא באה אלינו. הבחור השלישי נשכב בתחתית הסירה, אני ישבתי ליד ההגה, ואילו מוישה החליט שזה הרגע המתאים ביותר לעשות את צרכיו מעבר לדופן. הוא חשף את ישבנו השחום והביט באדישות למרחקים. שלושתנו היינו לבושים במעילים ארוכים ועטופים בכפיות לראשינו. קצין בריטי צעיר שאל כמה שאלות, ומוישה ענה ב"הא", ב"איווה" וב"לא". שמענו את הקצין מדווח במכשיר הקשר: "It is another boat". לאחר מכן, סירת המנוע פנתה ועזבה.

היכון, מתח, קפוץ!

קבלתי את הפיקוד על המחלקה בקיבוץ מעברות והסתובבתי בתחושה שנועדנו למעשים גדולים שאינם נופלים במאומה ממעשיו של "מומיש אולי" מפקד הגדוד מהספר "אנשי פנפילוב". תחושת שליחות, ורעיונות של הכשרת אנשי לקראת הבאות. האפשרויות היו די מצומצמות. החלטתי להעביר את אנשי הבסיס מבחן אומץ: **קפיצות לברזנט**. בחרתי בעץ גבוה, הסברתי לאוחזים בברזנט כיצד יש למתוח אותו בהתאמה לפקודות שאשמיע. עליתי למרומי העץ, השמעתתי את הפקודות הדרושות, קפצתי וצללתי בשלום למרכז היריעה. הייתי בטוח שהדוגמא האישית המחייבה שהקפיצה ניתנת לבצוע ושהבחורים לא יירתעו מלחקות את מעשי. שאלתי אם יש מתנדבים ונעניתי בהבעה מבושת, אך איש לא התנדב. הייתי נבוך: דבר מה השתבש ולא תאם את אמונתי באופים של אנשי. הפתרון הוא דוגמא אישית. עליתי מחדש, חזרתי וקפצתי בפעם השנייה, והכול התנהל כשורה. חזרתי וביקשתי מתנדבים, אך נעניתי בשקט ובמבטים מבוישים.

פניתי לאחד מהאנשים הבולטים ביותר – בחור מגודל, דברן, שחצן וחרוף לשון. דרשתי ממנו לעלות על העץ. הבחור טיפס בקושי עד למקום הדרוש. השמעתתי את הפקודות: "היכון", "מתח", "קפוץ", והבחור לא מש. חזרתי בשנית על סדרת הפקודות והבחור לא זז. הוריתי לו להישאר שם ובחרתי באחר. הפעם היה זה בחור שאותו חיבבתי והערכתתי. בחור נאה, פאר יצורי האנוש. קיוויתי שלא יאכזב. חזרתי על הפקודות והכול חזר כמקודם: המנודב לא קפץ. הייתי אובד עצות, אך גם הפעם הפתרון הגיע ממקום בלתי צפוי: משה, הצעיר שבאחים שטרסברג, בחור צנום וקטנטן, אותו כינינו בשם חיבה "וולודיה", שעמד משום מה בניגוד מוחלט למימדיו הגופניים. הבחור הודיע בקול נמוך ומבויש קמעא: "אני מוכן לנסות!". שמחתי והסכמתי מיד. "וולודיה" טיפס בזריזות ועמד בהיכון. השמעתתי את רצף הפקודות, הברזנט נמתח כדרוש והבחור נחת למרכזו כשחיוך של סיפוק על פניו. אנשי המחלקה עלו בזה אחר זה, קפצו והתחלפו בהחזקת הברזנט. כשכולם סיימו, עזבנו את המקום. השנים שלא קפצו נותרו שכוחים בין ענפי העץ.

סחיבת תרנגולות מלולי הקיבוץ

בחיי השיגרה הרציניים והקפדניים ששררו בקיבוץ מעברות היה מאד קשה ליצור אווירה 'קלילה' שהיתה חסרה לנו לאחר הימים היפים של שדות ים. החלטתי שדרוש ערב הווי שישבור במקצת את השגרה הכבדה. לקחתי עמי חלק מהאנשים ויצאנו לא"ש לילה. המסלול היה קצר ביותר: עד לגדרות הלול של הקיבוץ השכן. משום מה, באותם הימים המעשה שעשינו לא נראה כעבירה גדולה, אם כי כיום היינו זוכים לכינוי של גנבים וצפויים לעונש בהתאם: פרצנו את הלולים, לקחנו עמנו כמה תרנגולות, וחזרנו אל החורשה של מעברות, שם היו אוהלי המחנה שלנו. באותו ערב, אנשי זכו ל"קומזיץ" כהלכה והשמחה היתה רבה.

למרבה המזל, באותו שבוע, זכינו להפתעה נוספת, והפעם מהסוג האהוב ביותר על נערים בני 18+. הגיעה למשק קבוצת תלמידות תיכון שהתנדבה לעבוד במשק כמה שבועות. שרנו ורקדנו ועשינו את כל מה שאוהבים לעשות אנשים צעירים שנותרו ללא כל השגחה מעיקה, והזיכרונות של אותם ימים הם בהחלט נעימים.

התקפה על מחנות ה-PMF

למרות היותנו מחלקת מטה, נדרשנו לקחת חלק פעיל בהתקפה על מחנה של ה - P.M.F . זו היתה המשטרה הניידת של ארץ ישראל. יצאנו מהבסיס אל נקודת הכינוס, אי שם ממערב לקיבוץ, ולאחר שהמפקדים קיבלו את פקודותיהם, יצאנו לדרך לאחר חצות. התקדמנו בתוך שדה בו היה גידול כלשהו של דגנים, והצלחנו להגיע אל גדרות המחנה מבלי לעורר כל רעש. יחידתי נצטווה לשמש ככוח אבטחה. אנשים חתכו בצבתות את הגדרות, התגנבו פנימה, הניחו מטענים מתחת לכלי הרכב, ויצאו במהירות. הבעיה היתה שהמטענים היו מצוידים בפתילים ארוכים, אך ללא מגגנוני השהיה כפי שמקובל היום. היינו אמורים להסתלק מהר ככל האפשר, בטרם יתעורר המחנה.

היחידות החלו לסגת. נצטוויתי לאבטח את הכוח בנסיגתו. נשארתי עם אנשי צמוד לגדר עד ששאלו ביבר, מפקדנו באותה עת, נזכר לברר היכן כוח האבטחה. וכשהתברר לו שנשארו מאחור, מיהר לשלוח רץ שיזהיר אותנו. בהמשך כבר לא היה צורך לזרזנו : שמענו את השוטרים מתקרבים ועוקבים אחרינו בעזרת כלבי גישוש. למרות הכול, הצלחנו להסתלק מבלי להיפגע, ומרחוק שמענו מידי פעם את כלי הרכב שלהם מתפוצצים.